

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Τμήμα Διοίκησης & Προσωπικού

Αθήνα 27 Μαΐου 2022

Αρ.Πρωτ. 4759

Αριθμός Εγκυκλίου 9

Προς
Τους κ. κ. Εισαγγελείς Εφετών της Χώρας
και δι αυτών
στους κ.κ.Εισαγγελείς Πρωτοδικών Περιφέρειάς τους

Θέμα: «Ζητήματα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και μέτρα για την αποφυγή πρόκλησης πυρκαϊών»

Με αφορμή τον μεγάλο αριθμό παραβάσεων των διατάξεων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και των πολλών πυρκαγιών στη χώρα, οφειλομένων σύμφωνα με αξιόπιστες στατιστικές σε ποσοστό 95% σε ανθρώπινο παράγοντα οι οποίες έχουν ως συνέπεια ακόμη και τον θάνατο ανθρώπων πλην της προκαλούμενης τεράστιας οικολογικής καταστροφής της αλλοίωσης του περιβάλλοντος συνδεδεμένης περαιτέρω αμφίδρομα με την κλιματική αλλαγή, ενόψει και της θερινής περιόδου οφείλουμε να σας υπομνήσουμε τα εξής:

Σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ.1 του Συντάγματος

«1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον, ενώ σύμφωνα με την ερμηνευτική δήλωση: Ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα

νοείται το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Δασική έκταση υπάρχει όταν στο παραπάνω σύνολο η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά.»

Όπως είναι γνωστό η χώρα μας έχει «νομοθετική ιστορία» στην ποινική θωράκιση της προστασίας του περιβάλλοντος με το άρθρο 28 του ν.1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος» (Α' 160), νόμου-πλαισίου που εκδόθηκε κατ' επιταγή του παραπάνω άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975.

Δεν πρέπει να παροράται ότι ο Ν.1650/1986 προβλέπει τρία βασικά περιβαλλοντικά εγκλήματα: το ένα ως έγκλημα βλάβης (πρόκληση ρύπανσης ή περιβαλλοντικής υποβάθμισης, αρ.28παρ.1^α) το άλλο ως έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης (αρ.28 παρ.1^β: άσκηση από το νόμο απαγορευμένης δραστηριότητας) και το τρίτο, ειδικότερα, της παράβασης των περιβαλλοντικών διοικητικών μέτρων (αρ.20 παρ.8) –βλ. σχετ. Φ.Μακρή Ειδικοί ποινικοί νόμοι σελ.443).

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 4042/2012 που εκδόθηκε στο πλαίσιο συμμόρφωσης του εθνικού δικαίου με τις Οδηγίες 2008/99/ΕΚ και 2008/98/ΕΚ και προδιαγράφονται οι στόχοι του που είναι αφ' ενός αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος με τη θέσπιση αποτρεπτικών, αναλογικών και αποτελεσματικών κυρώσεων μέσω του ποινικού δικαίου και αφ' ετέρου η θέσπιση μέτρων με τα οποία διασφαλίζεται η μείωση των αρνητικών συνεπειών για την υγεία και το περιβάλλον από την παραγωγή και διαχείριση των αποβλήτων. Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του άνω νόμου ".....Με την παράγραφο 2 αντικαθίσταται η παράγραφος 2 του άρθρου 28 ν. 1650/1986. Το νέο εδάφιο Α' της παραγράφου 2 είναι το εδάφιο Α' της πρώην παραγράφου 1 με το οποίο θεσπίζεται το βασικό έγκλημα κατά του περιβάλλοντος και καθιερώνεται ποινική μεταχείριση αντίστοιχη με αυτήν, που επιφυλάσσεται για τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα (άρθρ. 264 επ.ΠΚ) καθόσον ο δράστης προκαλεί, με την πράξη ή την παράλειψή του, «κοινό κίνδυνο» (βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, σε Εκδ ΠοινΔικ 14, Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, άρθρα 264-289 ΠΚ, 1999, σελ. 70-98, Ν. Ανδρουλάκη, ΠοινΔικ ΓενΜερ, Θεωρία για το έγκλημα, 2000, σελ. 178) καθώς και τα εγκλήματα κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας και υγείας (άρθρ. 299 επ., 308 επ.ΠΚ)......». Δεν είναι τυχαίο ότι λόγω της ιδιαιτερότητας αλλά και της μείζονος απαξίας των εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος σύμφωνα με το άρθρο 9 του άνω νόμου 4042/2012 « 1. Η προκαταρκτική εξέταση και η προανάκριση των εγκλημάτων, που προβλέπονται στο άρθρο 28 του ν.

1650/1986, ενεργείται και από τους Επιθεωρητές Περιβάλλοντος, συνεπικουρούμενους, εφόσον χρειαστεί και μετά από πρόσκλησή τους, από τους κατά περίπτωση αρμόδιους γενικούς ή ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους, πάντοτε υπό τη διεύθυνση και την εποπτεία του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος τέλεσης. Οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος έχουν αρμοδιότητα για όλη τη χώρα και εφοδιάζονται για όλη τη διάρκεια της θητείας τους με υπηρεσιακή ταυτότητα, που αποδεικνύει την ιδιότητά τους. Η διενέργεια ή η συμμετοχή τους σε ανακριτικές πράξεις δεν αποκλείει την εξέτασή τους ως μάρτυρες, λόγω των εξειδικευμένων γνώσεών τους, κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο.

2. Ειδικά για τα κακουργήματα που προβλέπονται στον ανωτέρω νόμο, η, κατά τη διάταξη του άρθρου 253 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έρευνα μπορεί να συμπεριλάβει και τη διενέργεια των μορφών έρευνας, που περιγράφονται στις διατάξεις του άρθρου 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και υπό τις προϋποθέσεις που τίθενται με αυτές.

3. Κατά την ποινική διαδικασία για τα κακουργήματα που προβλέπονται στον ανωτέρω νόμο μπορεί να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για την αποτελεσματική προστασία από πιθανή εκδίκηση ή εκφοβισμό των καταγγελλόντων τις πράξεις αυτές ή των ουσιωδών μαρτύρων, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 παράγραφοι 2 ως και 4 του ν. 2928/2001.

4. Δεν είναι άδικη η πράξη ειδικού ή γενικού προανακριτικού υπαλλήλου που με σκοπό την αποκάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει έγκλημα από τα αναφερόμενα στο άρθρο 28 του ν. 1650/1986, εμφανίζεται ενδιαφερόμενος για τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση, διάθεση και αξιοποίηση και γενικά τη διαχείριση αποβλήτων. Το ίδιο ισχύει και για τον ιδιώτη που με αυτόν το σκοπό ενεργεί ύστερα από πρόταση των αρμόδιων προανακριτικών υπαλλήλων για τα ανωτέρω εγκλήματα. Οφείλει όμως, στην περίπτωση αυτή, ο ανωτέρω υπάλληλος να ειδοποιήσει προηγουμένως, έστω και τηλεφωνικά, τον αρμόδιο εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Επίσης, δεν είναι άδικη η πράξη ειδικού ή γενικού προανακριτικού υπαλλήλου, όταν ύστερα από βάσιμη καταγγελία ή ισχυρές υπόνοιες ενεργεί έρευνα σε μεταφορικό μέσο για την ανεύρεση αποβλήτων. 5. Για την εκδίκαση των κακουργημάτων, που προβλέπονται στον ανωτέρω νόμο, αρμόδιο είναι το Τριμελές Εφετείο.»

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να υπομνησθεί ότι κατά την ετήσια Γενική συνέλευση του εδρεύοντος στις Βρυξέλλες Ευρωπαϊκού Δικτύου Εισαγγελέων για το Περιβάλλον (ENPE), δόθηκε μεταξύ άλλων έμφαση στα εγκλήματα παράνομης Θήρας της άγριας ζωής, τα παράνομα φυτοφάρμακα και στις εκπομπές στον αέρα, στο νερό και στην ξηρά που έχουν αντίκτυπο στην κλιματική αλλαγή, καθώς και στην κατεύθυνση της αναθεώρησης της

οδηγίας 2008/99/ΕΚ για το περιβαλλοντικό έγκλημα και της ανάγκης διαμόρφωσης πολιτικής από την ΕΕ για την αντιμετώπιση του οργανωμένου και σοβαρού διεθνούς περιβαλλοντικού εγκλήματος τα έτη 2022 - 2025, που περιλάμβανε τα εξής συμπεράσματα: α) Υφίσταται έλλειψη προτεραιοποίησης της καταπολέμησης του περιβαλλοντικού εγκλήματος, έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων και των απαραίτητων υποδομών. Πρέπει να προωθηθεί η ανταλλαγή δεδομένων για υποθέσεις και κυρώσεις τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, β) Οι υποθέσεις διερεύνησης περιβαλλοντικών εγκλημάτων πρέπει να αντιμετωπίζονται από εξειδικευμένους αστυνομικούς, επιθεωρητές, εισαγγελείς και δικαστές, γ) Η εκπαίδευση των ανωτέρω είναι κρίσιμη και είναι αποτελεσματική μόνο όταν καταλήγει στην απαιτούμενη δομική εξειδίκευση. δ) Το περιβαλλοντικό έγκλημα συχνά είναι οργανωμένο και διασυνοριακό. Για την καλύτερη καταπολέμησή του απαιτείται διεθνής συνεργασία. ε) Η αποτελεσματική εφαρμογή της παραπάνω οδηγίας για το περιβαλλοντικό έγκλημα απαιτεί περισσότερη συνοχή και συντονισμό ανάμεσα στις διοικητικές και τις ποινικές κυρώσεις, που να περιλαμβάνει τιμωρητικές και αποκαταστατικές δυνατότητες, επικοινωνία και κανόνες μετάδοσης πληροφοριών. στ) Το περιβαλλοντικό έγκλημα δεν είναι ένα έγκλημα χωρίς θύματα ούτε ένα έγκλημα μικρότερης σημασίας. Αποτελεί απειλή για την ανθρώπινη υγεία και τις προοπτικές των μελλοντικών γενεών, όπως επίσης και για τη διεθνή και ευρωπαϊκή ασφάλεια. ζ) Το περιβαλλοντικό έγκλημα που προσανατολίζεται στο κέρδος εν ευρεία εννοία θα έπρεπε να περιληφθεί στις προτεραιότητες στον επόμενο κύκλο πολιτικής (Policy Cycle) της ΕΕ, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το οργανωμένο και σοβαρό διεθνές έγκλημα.

Είναι επίσης γνωστό ότι κατ' επιταγή του παραπάνω άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975, έχουν εκδοθεί (ενδεικτικά) και μεταξύ άλλων ο Ν.743/1977 (Π.Δ. 55/98) για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος, η ΚΥΑ αρ.οικ.5673/400/1977 περί επεξεργασίας αστικών λυμάτων, ο Ν.4014/2011 (περιβαλλοντική αδειοδότηση κλπ), ο Ν.4037/2012 για την ρύπανση από πλοία κλπ, οι ΚΥΑ 36060/1155/Ε103/2013 για τον έλεγχο ρύπανσης περιβάλλοντος από βιομηχανικές δραστηριότητες και ΚΥΑ αριθμ.3793/2028/2003 για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους κλπ, ο Ν.4819/2021 περί διαχείρισης αποβλήτων κλπ., ενώ εξακολουθούν εφαρμοζόμενες οι διατάξεις των Ν.998/1979, 1845/89, 1892/90, 2612/98, και Ν..Δ. 86/69 ως έχουν τροποποιηθεί και ως ισχύουν καθώς και ο Ν.2971/2001, Περί Αιγιαλού και Παραλίας . Είναι περαιτέρω γνωστό το περιεχόμενο των άρθρων 264 και 265 ΠΚ ως αντικ. και τροπ.με αρ.45, 46 Ν.4855/2021 και 60 Ν.4871/2021, Περί εμπρησμού και Εμπρησμού σε δάση, όπου προβλέπεται με τις εκεί διακρίσεις ο εκ προθέσεως ή εξ αμελείας κολασμός των δραστών των άνω πράξεων .

Με δεδομένο αρχικά το πλήρες αυτό νομικό οπλοστάσιο και τις υπ αριθμ.9/2007, 6/2011, 5/2013, 7/2013, 8/2013, 3/2017 και 5804/2021 προηγηθείσες εγκυκλίους μας, παρακαλούμε για το αυτονόητο διαρκές ενδιαφέρον σας, την αδιάλειπτη εγρήγορση και την άμεση παρέμβασή σας, σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, προσβολής καθ οιονδήποτε του περιβάλλοντος .

Αυτονόητο είναι ότι οι ενέργειές σας, δεν θα κατατείνουν μόνο στον κολασμό των αξιοποιήσιμων πράξεων, με την σύλληψη των υπαιτίων των αυτοφώρων εγκλημάτων και την άμεση προσαγωγή-παραπομπή τους κατά τα άρθρα 417 επ.279 επ. ΚΠΔ συντρεχόντων προεχόντως των νομίμων όρων, αλλά όπως επισημαίνεται και σε προγενέστερες εγκυκλίους μας, στα πλαίσια και των προληπτικών μέτρων, **δέον όπως:**

Παραγγελθούν όλοι οι κατά περίπτωση αρμόδιοι υπάλληλοι (Πυροσβεστικοί Δασικοί, -σχετ. αρ 1 παρ.2 Ν.2612/98, 26 παρ.2 Ν.2800/2000, 18 Ν.998/79- Λιμενικοί, Επιθεωρητές Έλέγχου Περιβάλλοντος, υπάλληλοι Τμημάτων πολεοδομίας, Αστυνομικοί κλπ) στα πλαίσια των καθηκόντων τους να εντείνουν τους ελέγχους και τις έρευνες μεριμνώντας **α)** για την αδιάλειπτη και αποτελεσματική επιτήρηση των δημοσίων δασών κα δασικών εκτάσεων για την φύλαξη αυτών από τους κινδύνους, πυρκαϊών, παρανόμων υλοτομιών, εκχερσώσεων και βοσκήσεων, την φύλαξη δασικών έργων, την προστασία της άγριας πανίδας, την πρόληψη δασικών αδικημάτων, ως και στη συνέχεια, την άμεση κατεδάφιση οιοδήποτε παρανόμου κτίσματος ή κάθε φύσεως εγκαταστάσεως σε δάση ή δασικές εκτάσεις και την δήμευση όλων των σχετικών αντικειμένων (αρ.24, 117 Σ. αρ.18, 71 Ν.998/79 ως ισχύει .**β)** για ότι αφορά τα εγκλήματα παράνομης Θήρας της άγριας ζωής, τα παράνομα φυτοφάρμακα και στις εκπομπές στον αέρα, στο νερό και στην ξηρά που έχουν αντίκτυπο στην κλιματική αλλαγή **γ)** για την λήψη αλλά και τήρηση των μέτρων ενεργητικής και παθητικής πυροπροστασίας σύμφωνα και με τις σχετικές διαταγές ΠΥΣ **δ)** για τον έλεγχο και αποτροπή της ανεξέλεγκτης, λόγω και της αυξημένης τουριστικής κίνησης, εγκατάλειψης, απόρριψης και διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων, αλλά και σε χώρους απόρριψης –εναπόθεσης αστικών απορριμμάτων. **ε)** για την πλήρη και άμεση εφαρμογή των διατάξεων (αρ.2 ΠΔ.180/79 και 80 παρ.6 Ν.3463/2006) σχετικά με την χορήγηση ή αφαίρεση των αδειών λειτουργίας καταστημάτων και για λόγους αφορώντες την άμεση προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης και της ηχορυπάνσεως συντρεχουσών προφανώς των νομίμων προϋποθέσεων. **στ)** για την διενέργεια ελέγχων και την άμεση κατεδάφιση οιοδήποτε παρανόμου κτίσματος –κατασκευάσματος σε αιγιαλό, παραλία, όχθη και παρόχθια ζώνη κλπ, οιαδήποτε μεταβολή αυτών, με κατασκευή, τροποποίηση ή καταστροφή έργων ή του εδάφους ή του πυθμένα, με την λήψη χώματος, λίθων άμμου ή καθ οιονδήποτε άλλο τρόπο, ερευνωμένου στη περίπτωση

της κατ εξαίρεση παραχώρηση απλής χρήσης, αν εμποδίζεται η ελεύθερη πρόσβαση στον αιγιαλό, στην παραλία, την όχθη ή την παρόχθια ζώνη και το υδάτινο στοιχείο της θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και πλεύσιμου ποταμού.

Μόνον με την άκαμπτη εφαρμογή των ενδεικτικώς αναφερομένων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, με την αυτονόητη αναζήτηση ευθυνών ακόμη και ποινικών από τους έστω και σε μικρό αλλά καθοριστικό αριθμό υπαλλήλους οι οποίοι ενδεχομένως θα παραβαίνουν την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, είναι δυνατόν να υπάρξει προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο ως είναι γνωστόν δεν αποτελεί κληρονομία των προγόνων μας, αλλά δάνειο εκ των απογόνων μας.

Ο Αντισταγγελέας του Αρείου Πάγου
Χαράλαμπος Σ. Μωυσίδης